

VOJNO ADMINISTRATIVNA ORGANIZACIJA I PRAVO U TURSKOJ

Marinac, Snježana

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic in
Pozega / Veleučilište u Požegi**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:112:447145>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-25**

VELEUČILIŠTE U POŽEGI
STUDIA SUPERIORA POSEGANA

Repository / Repozitorij:

[Repository of Polytechnic in Pozega - Polytechnic in
Pozega Graduate Thesis Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U POŽEGI

STUDENTICA: SNJEŽANA MARINAC, MBS: 5641

VOJNO ADMINISTRATIVNA ORGANIZACIJA I PRAVO U TURSKOJ

ZAVRŠNI RAD

Požega, 2019. godina

VELEUČILIŠTE U POŽEGI

DRUŠTVENI ODJEL

PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ - UPRAVNI STUDIJ

NASLOV ZAVRŠNOG RADA:

***VOJNO ADMINISTRATIVNA ORGANIZACIJA I
PRAVO U TURSKOJ***

ZAVRŠNI RAD

IZ KOLEGIJA POVIJEST UPRAVE

MENTOR: Tomislav Radonić, prof., viši pred.

STUDENTICA: Snježana Marinac

Matični broj studenta: 5641

Požega, 2019. godine

SAŽETAK

U ovome završnome radu govorit će se o državnom ustrojstvu u Turskoj te središnjoj vlasti u Turskoj. Posebno će se razraditi prvo u Turskoj, odnosno izvori i grane šerijatskog prava, uključujući bračno pravo, nasljedno pravo te kazneni i sudski postupak. Naglasak će biti stavljen i na vojnu organizaciju. Istaknut će se i mjesna uprava, kao i sudstvo u Turskoj. Na kraju će se dotaknuti i vojna organizacija te i timarsko-spahijski sustav, moderna Turska.

Ključne riječi: Turska, pravo, šerijatsko pravo, državno ustrojstvo, vojna organizacija

SUMMARY

In this thesis form of government and central government in Turkey will be discussed. Law in Turkey, that is sources and branches of Sharia law, including marital and inheritance laws, criminal procedure and legal action is a topic of a thorough discussion, with emphasis on local authorities and judiciary system. Emphasis is put on the military organisation. In the end, Timar-Sipahi system will be mentioned.

Keywords: Turkey, law, sharia law, form of government, military organisation

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. POVIJEST I NASTANAK TURSKE	2
2.1. Povijesni pregled.....	2
3. POVIJEST MODERNE TURSKE.....	5
4. VOJNA ORGANIZACIJA	7
4.1. Trajanje vojne službe	8
4.2. Način plaćanja vojske	8
4.3. Rodovi vojske	8
5. JANJIČARI	10
5.1. Janjičarski korpus.....	10
5.2. Jedinice janjičarskog korpusa.....	10
5.3. Vojnici kul kardeši	10
5.4. Časnici janjičarskog korpusa.....	11
5.5. Janjičarske kasarne.....	11
5.6. Ishrana janjičara	12
5.7. Odjeća janjičara.....	12
5.8. Dužnosti janjičara.....	12
5.9. Zastave i grbovi.....	12
5.10. buka i sportovi janjičara	13
5.11. Nagrađivanje i kažnjavanje janjičara.....	13
6. TIMARSKO-SPAHIJSKI SUSTAV.....	14
7. DRŽAVNO USTROJSTVO	15
7.1. Središnja vlast	15
7.2. Mjesna uprava i sudstvo	16
8. PRAVO U TURSKOJ.....	17
8.1. Izvori šerijatskog prava	17
8.2. Bračno pravo	18
8.3. Nasljedno pravo	19
8.4. Kazneno pravo	19
8.5. Sudski postupak	19
8.6. Kanunsko pravo	19
9. ZAKLJUČAK	21
10. LITERATURA	22
IZJAVA O AUTORSTVU RADA	23

1. UVOD

Kada se govori o današnjoj Turskoj, svakako se treba osvrnuti na povijest i nastanak države, kao i na države koje su joj prethodile, pa će tako započeti i ovaj završni rad. Još od davne povijesti, pa do danas može se zaključiti kako je Turska gotovo uvijek zadržavala svoju autonomnost i kako se do danas, gledajući njihovo pravo, bitno razlikuje od većine drugih država. Nakon povijesti Turske, koja je bitna za shvaćanje tematike rada, govorit će se o vojnoj organizaciji, koja se također bitno razlikuje od vojne organizacije u našoj državi. Kada se govori o vojnoj organizaciji obradit će se trajanje vojne službe, način plaćanja vojske te rodove vojske, a posebna pažnja će se posvetiti janjičarima, vojsci koja je obojila tursku vojnu organizaciju, vojsci koja je, zapravo, najpoznatija turska vojska. Janjičarima će, također, biti posvećen dio završnoga rada, a govorit će se o janjičarskom korpusu, jedinicama janjičarskog korpusa, kul kardešima, časnicima, kasarnama, janjičarskoj ishrani, odjeći, janjičarskim dužnostima, zastavama i grbovima te nagrađivanju i kažnjavanju janjičara.

Timarsko-spahijski sustav je jedinstveni sustav koji također vežemo uz Tursku, pa će i on zauzeti mjesto u ovome radu. Nadalje, govorit će se o državnom ustrojstvu, što podrazumijeva središnju vlast i mjesnu upravu, koje će se detaljnije razraditi i objasniti. Jedan važan dio rada govori o turskom pravu. Kada je riječ o pravu u Turskoj, ističe se šerijatsko i kanunsko pravo. Šerijatsko pravo bit će potkrijepljeno i konkretnim pravima, odnosno primjerima, gdje će se govoriti o bračnom pravu, nasljednom pravu, kaznenom pravu te sudskom postupku. U konačnici će se iznijeti zaključak.

U radu je korištena metoda znanstvenog istraživanja, najviše povijesnoga, a sastoji se od uvida u dostupnu znanstvenu literaturu i dostupne internetske izvore temeljem kojih su raščlanjeni svi bitni elementi turskog društva kroz povijest. Svrha i cilj ovog rada je donijeti zaključak temeljem pojedinačnih pretpostavki koje proizlaze iz znanstvene literature te tako donijeti vlastito mišljenje i zaključak. Znanstvene metode korištene u radu su metoda analize i sinteze, povijesna metoda, deskriptivna, odnosno metoda opisivanja.

2. POVIJEST I NASTANAK TURSKE

2.1. Povijesni pregled

O podrijetlu turskog naroda kružile su kroz povijest mnoge legende, priče i različite teorije. Kao što je slučaj i kod brojnih drugih naroda, čak ni sama etimologija imena Turaka nije sasvim sigurna, međutim prema najrasprostranjenijoj pretpostavci polazi se od toga da je prvobitno značenje „moćan, jak“, što je zaista simbolično za tu državu. (Muharemi, 2012: 17)

Gledajući na poznata nam osvajanja Turske, u ne toliko davnoj povijesti, jasno je da dio nacionalne povijesti s Turskom dijele i ostali narodi koji su živjeli u okviru nekadašnje Turske. Turska, dakle, dijeli svoju povijest s mnogim balkanskim narodima. Međutim, Turska nije bila nacionalna država, pa se prema tome nije isticala niti jedna nacija i nacionalna volja, nego je osnovana na načelu ratničke okupacije, koju je vršila ratnička klasa. Ratnička klasa je bila sastavljena od raličitih naroda. Kako je već spomenuto, nacija nije bila bitna, međutim važnu ulogu je imala vjersko-ideološka pripadnost. Najvažnija je ipak bila pripadnost vojničkoj klasi. Prema tome se može zaključiti kako je Turska tipična vojnička država. (Kurtović, 2005: 254, 253)

Doba najvećeg proširenja za Tursku bilo je u 16. i 17. stoljeću. Tada se Turska prostirala na tri kontinenta, a obuhvaćala je osam milijuna kilometara kvadratnih. Prema tadašnjim granicama obuhvatila je različite narode. Svi ti narodi bili su jednaki samo u izrabljivanju, a tada ništa osim mira i izrabljivanja naroda nije bilo važno. Ta je vlast iznad svega stavalja izrabljivanje naroda, pa je zbog toga dopuštala i druge vjere, ukoliko one nisu škodile njenoj svemoći. Upravo je to razlog zbog kojega nisu svim narodima nametnuli islam. Takav način razmišljanja nametao se svima, a to je bio jedini način da takva vlast opstane i potraje. (Kurtović, 2005: 253)

Prva „prava“ država Turaka spominje se 552. godine, kada se spominje u kineskim izvorima. To ipak nije bila država u punom smislu te riječi. Bio je to savez nomadskih plemena, a ta su plemena imala svoga poglavara. Dakle raličita plemena su imala različite poglavare. Kako se moglo i očekivati ta se država ubro razdvaja na istočni i zapadni dio. Zapadni je dio već u 7. stoljeću došao u dodir s Bizantskim carstvom. Oko 970. godine Turci su primili islam

i naseljavaju se u okolici tadašnjeg glavnog grada Perzijanaca. S vremenom je Perzija postajala sve slabija, dok su naseljeni narodi sve više osvajali. Nakon brojnih događanja propada Istočno Rimsko Carstvo, a Truci se i dalje proširuju. Kada su došli do kršćanskih područja, primjerice na područje Kapadokije, bili su vrlo tolerantni prema kršćanskom stanovništvu. Razvila se tolerantna civilizacija malobrojnih Turaka prema brojnim kršćanima. Tada se okreću trgovini i prihvaćaju miješanje brakove, grade male vjerske objekte (džamije), žene nisu bile pokrivene, piju vino, plešu i slično. U to vrijeme uspostavljena je takozvana Država Velikih Seldžuka. (Muharemi, 2012: 19)

Seldžučka Turska postaje otvoreni prolaz za premještanje i naseljavanje raznih turskih plemena. Tako na to područje naseljavaju i *Osmanlije*, jedno od plemena. Osmanski Turci su zadržali autoritet plemenskih poglavica, a zemlju su dobili kako bi ju naselili i obrađivali, odnosno kako bi obranili granicu od Bizanta. Ne tako dugo nakon naseljenja postaju svjesni svoje snage te razrađuju mogućnost samostalnosti. Tako je u jednom trenutku plemski vođa Osman uistinu otklonio svu vlast Ikonijskog sultana. Taj trenutak značio je početak nezavisnosti Osmanlijske Turske. Kako to nije formalan početak teško je zbog toga precizirati i početak turske države. Za nastanak države uzimaju se u obzir dvije godine: 1299. i 1301. godina. Upravo činjenica koja nam govori da se ne zna točna godina svjedoči tome da je jedna od najvećih i najtrajnijih država na tome prostoru započela gotovo neprimjetno. Za vrijeme Osmana Osmanlije najviše ratuju na području Bizanta. Osmana nasljeđuje Orhan, njegov sin. Nakon njega dolazi Murat I., koji počinje osvajati i Balkan s moćnom Srbijom. Ubijen je na Kosovu, no njegovom nasljedniku Bajazidu I. se prizaje i Srbija, i Bugarska, i Bizant. Nakon nekoliko bitaka Mehmed I. ponovno uspostavlja državu kakva je bila za Bajazida I. Turska je tada izašla iz nereda i počelo je razdoblje procvata te države. (Kurtović, 2005: 254, 255)

Može se reći da time započinje i cijelo novo razdoblje, nakon razdoblja uspostavljanja države. Drugo razdoblje može se nazvati svjetskom velesilom, koje traje od 1421. do 1699. godine, a potvrda je prethodnog stoljetnog razvitka. Prvi sultan u drugome razdoblju bio je Murat II. On je najprije učvrstio stečeno, odlučio je osvojiti Carigrad i uništiti ostatak Bizantskog Carstva. Međutim, u pravo osvajanje se upušta njegov nasljednik Mehmed II. el Fatih. (Kurtović, 2005: 256)

Sredinom 15. stoljeća započinje i era vatrenoga oružja, to je još više pomoglo Turskoj da se sve više širi. Uz vatreno oružje i dobru taktiku pao je Carigrad, a time neki datiraju

i kraj srednjega vijeka. Od Mehmeda II. vojni se ustroj u Turskoj sve više počinje uređivati. Bajazidu II. vojni je sloj bio najprofesionalniji dio- janjičari. Rat mu je postao pravom. Takav diplomacijski vođa toj vojsci nije odgovarao, te zbog toga dižu njegova sina Selima I. On stječe svoje izuzetne osvajачke politike, a atribut mu je bio „okrutni“. Tome svjedoči i činjenica da je ubio cijelu svoju obitelj. Selima I. zanosi misao da bude islamski Aleksandar Makedonski. Njegova okrutnost je doprinijela gotovo udvostručenom području Turske. (Kurtović, 2005: 257)

Selimov potomak je bio Sulejman II. el Kanuni, naslijedio je veliku i sređenu državu, poslušnu vojsku i punu državnu blagajnu. Bio je vrlo učen sultan, Carigrad je učinio intelektualnim središtem islamske kulture, ali je i vrlo uspješan vojnik. Još za Sulejmana II., Mehmed-paša Sokolović postaje veliki vezir i zahvaljujući njemu Turska i dalje osvaja. U 17. stoljeću s Mehmedom III. Turska ulazi u razdoblje nepomičnosti. Turska dopire do srca Europe, a daljnja ratovanja zaustavlja Karlovački mir 1699. Tim mirom počinje povlačenje Turske, a time započinje i treće razdoblje koje se može nazvati propadanje velesile. U 18. stoljeću vojno-upravni stroj svatko uzima kao sredstvo vlastite privatne koristi. Takva vojna zajednica gotovo ničemu nije služila. (Kurtović, 2005: 258, 259)

Veliku ulogu u povijesti Turske imala je i Katarina II., naime Turska je priznala Rusiji pravo da kod sultana predstavlja sultanove kršćanske podanike, štiti njihovu vjeru i podanike. Time je Rusija posatala dio turske unutarnje politike. Pravo zaštite kršćana u Turskoj trajat će skoro stotinu godina. Pariški mir, kojim završava Krimski rat, povjerava zaštitu kršćana svim velikim euopskim silama, a ne samo Rusiji. (Kurtović, 2005: 258, 259, 260)

Selim III. započeo je stoljetno razdoblje reforma, međutim završava kao i svaki sultan do tada, janjičarska vojska ga ubija. Početkom 19. stoljeća bilo je vidljivo kako se Turska povlači iz znatnog dijela Europe, a nedugo nakon toga Mahmud II. uspjeva otkloniti najorganiziraniju prepreku reformi- janjičarsku vojsku. Sultan se stavlja pod zaštitu Rusije.

Sultan Abdul Međid I. detaljno uređuje državu i Turska počinje biti građanska država s Francuskom kao njenim uzorom. (Kurtović, 2005: 261, 262)

3. POVIJEST MODERNE TURSKE

U lipnju 1991. godine Narodna je skupština usvojila prvi ustav. Cilj toga ustava bio je osloboditi se starih struktura carskog režima. Taj ustav utvrdio je nove smjernice novog režima, odnosno novnog državnog pokreta. Politički život nove Turske u jasnoj je suprotnosti sa starim carskim koncepcijama. (Biagini, 2012: 65)

Narod je bio jedini legitimni čuvar ovoga zakona i prava i njemu je povjeren suverenitet. Narodna skupština bila je sačinjena od nekoliko stotina zastupnika, međutim osnovalo se i novo tijelo Senat. Međutim, u ustavu iz 1921. godine on se nije spominjao kao niti jedna druga skupština, nego su se provedbe izvršne vlasti povjeravale određenom broju povjerenika koje bila sama Skupština. U prvome ustavu se napušta i ime Osmansko Carstvo i državu se naziva Turska, a potom je 1923. izmijenjen naziv u Republika Turska. (Biagini, 2012: 65, 66)

20. travnja 1924. donesen je novi ustavni zakon, država preuzima republinasko uređenje, službena religija je islam, a jezik je turski. Ovim je ustavom utvrđeno da Republikom vlada „Velika narodna skupština Turske“. Prijedsednik je na čelu države, a bira se svake četiri godine. Skupština ima pravo opozvati vladu. (Biagini, 2012: 66)

Zakon od 20. svibnja 1928. ima izuzetnu važnost jer se tim zakonom odvaja vjerska od političke moći. 1924. godine ukinuti su vjerski sudovi. Nedugo nakon toga uvodi se europski kalendar, ukida se nastava arapskog, pa se Kur'an prevodi na turski jezik. Turska se tako do danas zauzima na međunarodnoj sceni. (Biagini, 2012: 66)

Tursko društveno i državno uređenje se temelji na islamskom pravnom poretku, koji ima religijski značaj. Osnove pravnog poretka su utvrđene u *Kur'anu*, a on se smatra izravna Božja objava. Međutim, novija znanstvena istraživanja nisu više toliko uvažavala sultana, a ustanovljen je novi pravni sustav. (Margetić, 1995: 242)

U Osmanskoj Turskoj zemlja je pripadala državi, odnosno *sultanu*. Sva se ta zemlja i svo se domaćinstvo upisivalo u to vrijeme u registre. Zemlje koje su bile izuzete od poreza su ostale u privatnom vlasništvu, a takve su bile i okućnice, odnosno manja zemljišta oko kuće. (Margetić, 1995: 243)

Veliki dio zemlje davao se na uživanje vojnicima koji su služili kao *konjanici*. Te zemlje su se zvali *timari*. Ukoliko su ti timari bili veći, vojnik je bio dužan voditi onamo i druge vojnike. Iako su imali pravo uživanja, vojnici na timaru nisu imali nikakve druge ovlasti. Ipak, unatoč tome što nije bilo u načelu nasljedovano, obično je sin vojnika koji je uživao timar dobivao očev timar, no u ponešto manjoj veličini. Velike posjede su dobivali visoki funkcionari, ali samo za vrijeme trajanja funkcije, a imali su i upravno policijske ovlasti. Samo su sultan i najviši državni funkcionari imali još veće posjede. (Margetić, 1995: 243)

Seljaci su imali nasljedivo i otuđivo stvarno pravo na zemlju koju su obrađivali. U početku su seljaci gubili pravo na zemlju kada ju ne bi obrađivali godinu dana, a kasnije se ona oduzimala nakon što ju tri godine nisu obrađivali. *Spahije* ili konjanici nisu mogli u pravilu kupovati zemlju, osim u Bosni, gdje je timar postao nasljediv. Nakon što je seljak prodao svoje pravo na zemlju bio je dužan ostati na njoj kao obveznopravni zakupac, a još je uvijek bio opterećen i raznim obvezama prema državi. (Margetić, 1995: 243)

Ovi zakoni mogu se usporediti s bizantskim zakonima. U našim se krajevima čuvaju mnogobrojni prijepisi Zakona cara Justinijana, a oni se mogu svesti na bizantsko pravo. Nekoliko je odredaba iz Zemljoradničkoga zakona. Iz toga se može izvesti zaključak da je feudalni poredak imao svoje osnove i u bizantskome pravu. (Margetić, 1995: 244)

Nadalje, s obzirom na bližu povijest Turske, govorit će se o odnosima i procesima između Turske i Europske unije. S obzirom da je Turska još davnih godina na različite načine povezana s Europom spomenut će se samo neki od procesa.

Odmah nakon Drugog Svjetskog rata Turska je osnovala Organizacije za tursku ekonomsku kooperaciju. Također je sudjelovala u vijeću ministara Vijeća Europe. 1952. godine je ušla u NATO pakt. 14. travnja 1987. je podnijela zahtjev za članstvo u Europskoj zajednici. Međutim, u trenutku kada je podnijela taj zahtjev Europa je još više podigla svoje demokratske standarde koji su tada Turskoj bili teško dostižni. 18. prosinca 1989. godine turski se zahtjev odbio. Ipak, 1996. Turska dobiva zeleno svjetlo, pristankom SAD-a i drugih europskih zemalja. Turska je zaista imala veliki broj potražnji prema Europi, no ipak treba se osvrnuti na današnje vrijeme u kojemu Turska i dalje pokušava ući u Europsku uniju. (Muharemi, 2012.: 202., 203., 204., 205., 206., 207.)

Kako u pitanju ulaska u EU Turska ima sve više protivnika među uticajnim državama članicama, turska vlada je usvojila multilateralni pristup vanjskoj politici. Takav je pristup rezultirao dinamičnim ekonomskim i diplomatskim mjerama prema nizu zemalja u Aziji, Africi, Latinskoj Americi i balkanskoj regiji. U tom smislu ukoliko se turska vlada više koncentrira na rješavanje svojih unutrašnjih problema i nastavi svoju proaktivnu politiku kako na zapadnom Balkanu tako i u drugim područjima, Turska bi mogla postati ne samo regionalna već i svjetska sila. (Brljavac, 2011.: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=107773)

4. VOJNA ORGANIZACIJA

Kada se govori o bilo kojoj državi istaknut će se vojna organizacija. Država se bez vojske ne može niti zamisliti. Ipak, kada je riječ o Turskoj, vojna organizacija tada ima još veću ulogu nego u bilo kojoj drugoj zemlji. Gledajući tursku povijest, očito je kako je vojska bila u samoj prirodi te države i toga sustava. Prema Kurtoviću, vojna organizacija je bila glavna briga Turske države. Vojska je u Turskoj bila i njen uspon i njen pad.

Da bi se shvatila vojna organizacija potrebno je ponešto reći i o samom društvu u Turskoj. Naime, u Turskoj je, kao i u drugim islamskim zemljama, osnovana društveno-pravna podjela na robove i slobodne. Ropstvo se zadržalo sve do 1876. godine, a Turska ga ukida pod pritiskom europskih sila. Turska država ne mari previše za samoga pojedinca, odnosno pojam državljanstva i osobne slobode su za državu potpuno nevažni. Svi su slobodni pred pravdom jednaki, iako pravo nije jednako za sve. Poštuju teritorijalno načelo važenja prava, koje uzima u obzir i personalno-etničko, i presonalno-vjersko načelo. Sukladno tome, za Muslimane vrijede drugačiji zakoni nego li za sve ostale vjere. Ipak, gledajući pravno, u Turskoj ne postoje razlike među slobodnima, ukoliko to nije uvjetovano nekim drugim čimbenikom, primjerice njihovim zanimanjem. Zanimanje se pravno ne naslijeđuje i nema važnu ulogu u većini drugih odnosa.

DRUŠTVO SLOBODNIH:

- ❖ *Asker* (vojici)
- ❖ *Ulema* (ljudi knjige)
- ❖ *Raja* (narod)

Za razred *askera* važna je sudbena nadležnost kada se radi o vojnim deliktima. *Ulema* je oslobođena poreza na zemlju. U *raju* ulaze seljaci i gotovo sve proizvođačko društvo (obrtnici, trgovci...). (Kurtović, 2005: 262, 263, 264, 265)

Tursku vojsku možemo podijeliti prema nekoliko mjerila: s obzirom na trajanje vojne službe, prema načinu plaćanja i prema rodovima vojske. (Kurtović, 2005: 263, 264, 265)

4.1. Trajanje vojne službe

Turska je imala stalnu vojsku, dakle vojnike kojima je to bilo zanimanje. Međutim, ponekad je i izmijenjivala vojsku koja je ostajala u službi neko vrijeme. Privremene ili povremene vojske izmijenjivali su središnja vlast i upravitelji vojno-upravnih jedinica. Izmijenjivanje u vojsci je moglo biti pojedinačno, no ponekad su se izmijenjivale i čitave zajednice.

4.2. Način plaćanja vojske

Vojska je u Turskoj plaćana u novcu ili u plodinama. Povremene vojske su gotovo uvijek plaćane u novcu. Samo plaćanje je moglo biti različito, primjerice nekada je država isplaćivala, a nekada su se namirivali dugovi prema državi. Ponekad su ljudi umjesto plaćanja poreza svoju obvezu plaćanja podmirili službom u vojsci. Sama je država takav oblik plaćanja nametala određenom stanovništvu, a to je uzimala kao oblik plaćanja poreza.

4.3. Rodovi vojske

Prema rodovima se vojska dijeli na *pješadiju* i *konjicu*. Nekada je turska vojska imala i mornaricu, izviđačke jedinice i slično, međutim svi su oni služili konjici i pješadiji.

Konjanici čine veći dio Turske vojske. Turska ima dvije vrste stalne konjaničke vojske:

1. Sultanova konjanička pratnja (uglavnom smještena u prijestolnici i plaćana novcem)
2. Područne konjičke vojske (žive u obiteljima i služe na poziv, plaćani su timarima)

Sultan svu vojsku ima pravo koristiti po svojoj volji, dakle, vojna obveza nije ograničena ni vremenom, ni prostorom. U 16. stoljeću Turska je imala više od 300 000 konjanika.

Turska je imala i stalnu pješadiju, dok je privremeno iznajmljivala pješake. Prvi sultan Osman je uglavnom ratovao pomoću pješadije iz svog plemena, njegov nasljednik Orhan mora ratovati pomoću plaćeničke pješadije. Povremeno iznajmljivana pješadija nije bila sposobna ni poslušna kao stalna pješadija, a plaćana je u novcu. U 15. stoljeću se stvara nova pješadijska postrojba – janjičari. Janjičari su vojska koja je jedino živjela za rat. Može se reći da je to ujedno i najokrutnija vojska, koja je, kako je spomenuto u ovome završnome radu, ubijala čak i svoje vladare. Prema toj ideji, janjičari nisu mogli imati obitelji, niti podijetlo. Nisu mogli imati svoje zanimanje, a jedino im je bio bitan napredak države. Uglavnom članovi janjičara nisu bili Muslimani, jer je to bila „žrtvena“ vojska. Svake treće godine uzimani su zdravi dječaci, koji nisu bili muslimani. Dječaci su bili odgajani u Carigradu, nakon čega su postajali janjičari. Odgajani su vrlo strogim odgojem. *Janjičari* su bili udarna snaga turske vojske. S vremenom sva ta stroga pravila odlaze u povijest, naime Sulejman II. dopušta janjičarima ženidbu, a njegov sin im dopušta da svoje sinove dovode u janjičarske redove. Već tada janjičarska vojska postaje neposlušna. Nakon toga, dopušteno im je i bavljenje drugim aktivnostima, a uključeni su bili i Muslimani. Kako je broj janjičara rastao, došlo je do velikog zasićenja i izdavanja nečista novca, kako bi se taj broj umanjio. Sve to je janjičare pretvorilo u najveću opasnost po samu državu. Vojska je bila tako organizirana i naučena da kada ne bi bilo vanjskih neprijatelja, svoju agresiju su ispušali na vlastitoga sultana. Turska se pokušavala osloboditi takve vojske, no to nije bilo moguće. Zbog te vojske su se često upuštali u nepotrebne ratove. Svi sultani koji su pokušavali stvoriti janjičarima usporednu vojsku su bili njihove žrtve. Stvorili su strahovladu nad stanovništvom, bili su neposlušni prema sultanu i postali su uzroci narodnih pobuna. (Kurtović, 2005: 264, 265)

5. JANJIČARI

Kada je riječ o turskoj vojsci, najvažniju ulogu su imali janjičari, prema tome, jedan dio rada potrebno je detaljnije posvetiti njima.

5.1. Janjičarski korpus

Janjičarski korpus osnovan je u vrijeme Murada I., oko 1632. godine. Osnovan je ponajviše zbog potrebe za regularnom vojskom u državi koja se postupno širila. Značenje riječi „janjičari“ je „novi vojnik“, naziv je nastao spajanjem dvije riječi – *yeni (jeni) i ceri (čari)*. Birali su se neporednim putem, no ipak se odustalo od takvog načina biranja vojnika. Prije nego su vojnici postajali janjičari morali su proći određene obuke. (Ihsanoglu: 2004: 428)

5.2. Jedinice janjičarskog korpusa

Janjičarski korpus se podijelio na tri dijela:

- *Džemaat-orte*
- *Skebani*
- *Agini odredi*

Džemaat-orte su bile pješadijske jedinice. Organizacija skebana je postojala u vrijeme Murada I. Nastanak toga naziva se dijeli u dva tumačenja: prvo bi značenje bilo onaj koji brine o psima, a drugo junak koji u brobi razbija redove. Nova vojna jedinica bili su *agini odredi*. Važnost i vrijednost te nove jedinice porasla je u vrijeme sultana Sulejmana kada je on sam pristupio prvom *aginom* odredu. (Ihsanoglu, 2004: 430, 431, 432)

5.3. Vojnici kul kardeši

U vrijeme Murada III. dozvoljeno je da se janjičari žene. Nedugo nakon toga sinovi janjičara su ulazili u adžemijski korpus, a nazivani su kulogani. Krajem 16. stoljeća formirana je nova klasa vojnika: *kul kardeši*. Njihova dužnost je najprije bila nekoliko godina službe u tvrđavama duž granica, a nakon toga su se uzimali u janjičarski korpus.

Poslije je bilo dovoljno samo godinu dana službe kako bi mogli ući u janjičarski korpus, a mogli su čak postati i konjanici. (Ihsanoglu, 2004: 433)

5.4. Časnici janjičarskog korpusa

U janjičarskim redovima postojala je hijerarhija od najnižeg prema najvišem činu, a prikazuje se ovim redom:

- Janjičarski *aga*
- *Sekbanbaša*
- *Kul-ćehaja*
- *Zagardžibaša*
- *Saksondžibaša*
- *Turnadžibaša*
- *Hasekije*
- Glavni *čauš*
- Glavni *devedžija*
- *Devedžije*
- Glavni *jajabaša*
- Muhzir-aba
- *Kethudajeri*
- Glavni zapovijednik odreda

Ipak, taj se redoslijed tijekom vremena mijenjao. (Ihsanoglu, 2004: 433, 434)

5.5. Janjičarske kasarne

Prva janjičarska kasarna nalazila se u gradu Edrini, a sastojala se od više prostorija, odnosno oda. Nakon osvajanja Istambula, u Istanbulu su sagrađene nove kasarne. Kasarne u tome gradu nazivale su se Stare *ode* i Nove *ode*, što zapravo znači stara i nova kasarna. Ulaze u dvorište kasarne čuvale su straže, tako da nitko tko nije janjičar nije mogao ući u kasarne. Oda je naziv za kasarnu svake orte i svakog odreda. Iznad ulaza u dvorište nalazio se simbol koji je predstavljao ortu ili odred koji se tamo nalazio. Bile su građene od drveta, tako da su često bile podložne požarima, a u tome slučaju su janjičari spavali u šatorima. Janjičarske su ode na kraju srušene ukidanjem janjičarskog *korpusa*. (Ihsanoglu, 2004: 447)

5.6. Ishrana janjičara

Janjičari su sami pribavljali hranu koju su državi plaćali svojim novcima. Svaki tjedan se prikupljao novac za hranu, a jedan od njih bio je zadužen otići po namirnice za svoju *ortu* ili odred. Svaka je orta imala svoj kazan. Vojnici koji su imali najniže plaće nisu bili dužni davati novac za hranu. Za vrijeme mjeseca ramazana janjičari su dobivali baklavu iz dvorske kuhinje, a na Kurban-bajram su dobivali živu stoku. (Ihsanoglu, 2004: 448)

5.7. Odjeća janjičara

Janjičari su bili najprepoznatljiviji po svojim kapama. Kapa je bila visine 45 centimetara, a napravljenja je od bijele kozje dlake. Nosili su žute uske čaškire (donji dio) i gornji dio odjeće sa širokim rukavima, a preko toga nosili su i ogrtač koji se nazivao *dolama*. Žute su im cizme bile simbol visokih činova. (Ihsanoglu, 2004: 448, 449)

5.8. Dužnosti janjičara

Janjičarske su se dužnosti dijelile na dužnosti u središtu i dužnosti u unutrašnjosti. Naime, najvažnija dužnost janjičara u središtu bila je stražariti na Sultanovom divanu. Osim toga, bili su dužni gasiti požar, jedan dio je obilazio grad, prateći agu, kao jedinica javnog reda. Zatvarali su i otvarali kapije tvrđave, a još jedna važna dužnost bila je zbrinjavanje stranih poslanstava. Dvije su vrste poslova povjerene janjičarima izvan Instambula. Dijelili su se prema mjestu za koje su bili zaduženi, odnosno jedni su bili na dužnosti u naseljima i gradovima, a drugi u tvrđavama. U naseljima su održavali javni red i mir, a tvrđave su im bile povjerene na čuvanje. (Ihsanoglu, 2004: 450)

5.9. Zastave i grbovi

Janjičarski korpus je imao više zastava. Imali su različite zastave za različite prigode, primjerice bijela zastava *Hadži Bektaša* se nosila na povorkama ispred janjičarskog age. Orte i odredi su imali žuto-crvene bajrake sa dva kraka. Isto tako je svaka orta i svaki odred imao i svoj grb. Grb se nalazio na ulazima, na šatorima, zastavama, pa čak i na nadgrobnim spomenicima vojnika. Često su vojnici tetovirali grbove i na svoja tijela. (Ihsanoglu, 2004: 449)

5.10. buka i sportovi janjičara

Svi su vojnici bili obvezni pohađati vježbe rukovanja lukom i strijelom, a zatim i puškom. Vježbe su se održavale na posebnim mjestima- talimhana. Obično su se održavale četvrtkom, međutim od početka 17. stoljeća vježbanja se više nisu tako redovito održavala, dok su se nakon nekog vremena sasvim ukinula. (Ihsanoglu, 2004: 451)

5.11. Nagrađivanje i kažnjavanje janjičara

Kao i na svim područjima rada i napredovanja i u janjičara je bilo prisutno nagrađivanje, odnosno kažnjavanje.

Naime, janjičar koji se pokazao uspješan na vježbama u gađanju uzimao se u kapikulu konjanike ili su postajali uživaoci timara. Nagrađivala se i hrabrost i vještina u ratovanju, ali i dugo služenje u korpusu. Sva unapređenja je mogao narediti sultan ili pak odrediti janjičarski aga. Vještina u gašenju požara također je janjičarima bila nagrađivana i dovodila je janjičare do unapređenja. Od 17. stoljeća pješadija je postala poželjnija od konjanika, s obzirom da je u tome vremenu opao ugled konjanika, pa je i prelezak u pješadiju značio nagrađivanje. Timare su janjičari dobivali također prema klasi kojoj su pripadali, dakle drugačiji timari su se davali janjičarima oficirima i vojnicima u tvrđavama. (Ihsanoglu, 2004: 452)

Osim nagrade, janjičari su dobivali i kazne. Kažnjavali su se prema svojoj poziciji u korpusu. Najžešća kazna je bila osamdeset batina. Za manje prestupe, janjičari su bili zatvarani u zatvor na nekoliko dana. Zatvorenici su bili pod nadzorom glavnoga kuhara. Pri kažnjavanju jednog janjičara prisustvovali su i drugi janjičari, koji bi iz toga trebali izvući pouku. Dakle, na pogrešci jednog janjičara učili su i drugi. Bilo je bitno pripaziti pri kažnjavanju da se trajno ne povrijedi vojnik. Kažnjavali su se i raznim premještajima, primjerice odlaskom za čuvara u tvrđavama. (Ihsanoglu, 2004: 452, 453)

6. TIMARSKO-SPAHIJSKI SUSTAV

Timarski sustav bio je oblik državne uprave, oblik organizacije vojne sile, oblik državnog izrabljivanja i oblik odnosa u poljoprivredi. Turska je svoju vlast položila najviše vojsci. Vojnici su zadržavali ratne sposobnosti i to im je bila prepreka za stvaranje bogatstava i sklapanje brakova s drugom vojnom tradicijom. *Timarski* sustav računa ponajprije na sposobne, a onda na podrijetlo. Za ovaj sustav najvažnija su bila naturalna sredstva. (Kurtović, 2005: 272)

U Turskoj je obradiva zemlja bila porezno opterećena, ukoliko ju država nije priznala kao nečije privatno vlasništvo. Međutim, to privatno vlasništvo nije bio čest slučaj s obzirom da je u uvjetima prirodne privrede zemlja jedino trajno i sigurno sredstvo za život. Svakom proizvođaču je uz kuću bilo dano pravo i na okućnicu, koja je bila oko 450 metara kvadratnih, to nije bilo oporeženo. (Kurtović, 2005: 272)

Sve obradive zemlje i domaćinstva koja ih obrađuju su bila upisivana u registre. Zemlje i domaćinstva su se grupirali u timare. *Timari* su cjeline, odnosno ukupnost svih obradivih zemljišta na nekom području, a njihovi su vlasnici bili dužni pri svakoj žetvi dati dio plodina osobi koju je država odredila. *Timarnik* je osoba koju je država odredila za skupljanje plodina. (Kurtović, 2005: 272, 273)

Do sredine 15. stoljeća timarski sustav je ostao određen običajem, a za turske pravnike pitanje vlasništva u okviru ovoga sustava nije bilo potrebno uopće postavljati. Naime, bilo je jasno da je vlasnik država, pa su zbog toga ta zemljišta i opterećena davanjima državi. Ipak, da bi se mogao potpuno razumijeti timarski način poželjno je поближе objasniti ovlaštenja timarnika i seljaka na timarima. Timarnik je vojnik, dakle nije bio poljoprivrednik, ne živi u timarima, nego u gradskim naseljima. Najčešće odlazi u svoj timar za vrijeme žetve. On nije dobivao zemlju kao plaću, nego dio plodina s nje. On gubi svoj timar ukoliko prestane obavljati službu ili ako postane nesposoban ili nedostojan. Timarnici nisu govorili o vlasništvu timara, nego o pravima na svom timaru. Seljaci su obrađivali zemlju, bili su upisivani u registre kako bi se znalo tko obrađuje zemlju. Bili su dužni obrađivati zemlju, a ukoliko to nisu zemlja bi im se

oduzela. Ukoliko seljak više nije bio sposoban obrađivati zemlju imao je pravo darovati ju, založiti, prodati ili dati u zakup. (Kurtović, 2005: 274, 275, 276)

U okvirima ovoga sustava u 18. stoljeću nastaje čitlučenje. *Čitluk* je očevina ili djedovina, zemlja koja je obiteljska i koja se naslijeđuje s koljena na koljeno, odnosno na muške potomke. Seljak je mogao prodati svoju zemlju, no u doba vatrenih oružja i velikih osvajanja Turske, zemlja nije bila toliko poželjna kao vojska. Međutim, vojnim slabljenjem Turske, sve se više išlo na to da se vojna karijera zamijeni životom zemljoposjednika. Timarnik nije mogao prodati zemlju u svome timaru, čak i kada bi zemlja ostala bez vlasnika morao bi ju prodati nekoj trećoj osobi. Krajem 17. stoljeća pojavljuju se ljudi koji kupuju zemlju, ali ju ne obrađuju. Na razne su načine prisiljavali seljake da prodaju svoju zemlju, a to je dovelo državu i do punih gradova sirotinje i viška radne snage. Timarski je sustav ukinut 1839. godine. (Kurtović, 2005: 277, 278)

7. DRŽAVNO USTROJSTVO

7.1. Središnja vlast

Državno ustrojstvo Turske bitno počiva na načelu vojno-upravne djelotvornosti. Na čelu države je sultan, gospodar, koji utjelovljuje sve grane državne uprave. Od 1517. godine turski *sultan* je i *kalif*, predstavnik i zaštitnik vjerske zajednice muslimana. Postoji nekoliko razdoblja o položajima sultana: u prvome razdoblju sultan podnosi ograničenja koja su mu nametnuta od vojno-zemljišne aristokracije, u drugome razdoblju se sultan najviše oslanja na vojno-upravni i sudski sloj, a u trećem razdoblju vojska postaje najvažniji politički čimbenik, a sultan samo izvršava njegovu volju. Od 17. stoljeća sultan je vrhovni vojni zapovjednik, zakonodavac, poglavar državne uprave i sudske organizacije. (Kurtović, 2005: 279)

Veliki *vezir* je sultanov jedini pomoćnik i zamjenik na svim granama uprave. U ratovima je zapovijedao sultan ili veliki vezir. Veziri su prema postanku bili najviša i najstarija služba. Turska je na početku imala samo jednog vezira, a kasnije se taj broj znatno povećao. Nakon nekog vremena vezir je postala titula. (Kurtović, 2005: 280, 281)

Kadijaskeri su bili druga najviša služba. Uglavnom su to bili vrhovni vojni suci, brinuli su se oko organizacije pravosuđa, obavljali su poslove ministra pravosuđa. U početku je bio dovoljan jedan službenik, no kasnije su bila dva. (Kurtović, 2005: 280)

Defterdari su voditelji popisa državnih financija. Popisivali su zemljišta i brinuli oko poreza. Imali su i svoje urede. (Kurtović, 2005: 280, 281)

Nišandži su bili krasopisci, međutim ubrzo više nisu bili potrebni. (Kurtović, 2005: 280, 281)

Po obliku državnog uređenja Turska je bila jedinstvena. Niži organi nisu imali nikakvu samostalnost s obzirom na središnju vlast. Međutim to se mijenja kroz naredna stoljeća, tako je u 19. stoljeću razvijen oblik decentralizacije. (Kurtović, 2005: 280, 281)

7.2. Mjesna uprava i sudstvo

Uprava je gotovo posve vezana uz vojnu organizaciju, a sudstvo je posve odvojeno od te organizacije. *Sandžak-beg* je upravitelj vojno-upravne organizacije, često su ih mijenjale središnje vlasti. Sudska organizacija nikako nije bila povezana s upravno-vojnomo organizacijom. Suci su se nazivali *kadije*, mali i veliki *mol*. Bili su nadležni za svaku primjenu šerijatskog prava na svom području. Sudac je morao biti stručno osposobljen i neporočan. Nakon završetka vjersko-pravne škole, morao je imati sudsku praksu u trajanju od šest mjeseci. S obzirom na to da je šerijatsko pravo zapravo vjersko pravo, između kadija i vjerskog službenika nije bilo velike razlike. Radilo se uglavnom o postupcima prvog stupnja, a da bi prešao u drugi stupanj bila je potrebna *fetva*. (Kurtović, 2005: 282, 283)

Valja posebno izdvojiti sudsku organizaciju. Naime, sudska organizacija u Turskoj je uvelike arapsko nasljeđe. Kao što je već navedeno, sudska organizacija je posve odvojena od vojno-upravne organizacije. Isto tako, sudski postupak u šerijatskom pravu je postupak jednog stupnja. Za razliku od naših, današnjih presuda, kada bi presudu donio kadija, to je bila konačna presuda. Postojao je u tome slučaju samo izvanredni pravni lijek, što je zapravo značila pritužba Sultanu da je pravda pogažena. Međutim, kadijina presuda ima svu težinu konačnog i nepopravljivog. Ukoliko bi bilo koja strana posumnjala u pravnu normu, postupak bi bio obustavljen te se tražilo stručno mišljenje osobe koja je bila iznad kadije. (Kurtović, 2005: 282, 283)

8. PRAVO U TURSKOJ

Pravo u Turskoj je bilo različito. Najveći broj pravnih odnosa je bio uređen izvorima šerijatskog prava. Treba uzeti u obzir da je šerijatsko pravo zapravo vjersko pravo muslimana, te se stoga prakticira u svim muslimanskim zemljama. *Šerijatsko* pravo vrijedi samo za muslimane. To pravo ne određuje privremene i promjenljive odnose. Iz toga razloga u Turskoj postoji i kanunsko pravo. *Kanunsko* pravo vrijedi za sve građane, bez obzira na vjeru. To je pravo uistinu tursko pravo, razlikuje se od prava drugih država. Međutim, postoji i treće pravno vrelo, a to je običaj. (Kurtović, 2005: 282, 283)

8.1. Izvori šerijatskog prava

Izvori šerijata su isti kao i izvori Kur'ana. Međutim svi ti izvori nisu jednake važnosti. Kur'an je islamska objava, smatraju ga nepromjenjivim, vječnim i savršenim. Sastoji se od 114 poglavlja, a sadrži odredbe o svim područjima života, najsličnije su odredbe pravnim odredbama. *Sunna* je islamska vjerska predaja koja je nastala na osnovi Muhamedova života. *Idžmaaul-ummet* predstavlja suglasje unutar jedne zajednice. Naime, kada se svi slože oko jednog mišljenja, to mišljenje zadržavaju do kraja života. Često se navodi i četvrti izvor, a to je *kijas*, iako možemo reći da on više uređuje same već postojeće odnose, nego što je izvor stvaranja prava. (Kurtović, 2005: 284)

Pošto Turska nije jedinstveno pravno područje, kao ni područje isključivo državnog prava. U Turskoj strani državljanin kao posebni pravni subjekt ne postoji, za njega je vrijedilo sve ono što vrijedi i za državljane te države. Prema tome, na stranog državljanina se moglo primijeniti i vjersko pravo. (Kurtović, 2005.: 286)

Treba svakako spomenuti ugovor koji je bio ishod povezanosti Francuske i Turske, a to je Trgovački ugovor. Francuski državljani tim ugovorom stječu potpun pravni imunitet u Turskoj, slobodu ulaska i kretanja u Turskoj, sloboda bavljenja trgovinom i obrtima, izuzeće od plaćanja bilo kakvih poreza, izuzeće od sudbenosti turskih sudova. Francuzi su kao kršćani mogli slobodno i javno obavljati kršćanske obrede. Sve to je značio početak prodiranja Francuske na tursko područje. Ovaj ugovor poseban je i po tome što je to ugovor bez

uzajamnosti. Naime, turski građani nisu uživali sve te povlastice u Francuskoj. (Kurtović, 2005: 286, 287)

8.2. Bračno pravo

U islamu brak nema nikakvu posebnost, osim toga da se brak sklapa ugovorom, pa je brak zapravo vrsta ugovora. Osnovna posebnost u ovome zaknu, kada se govori o braku, je ta da se spominje više vrsta brakova i poligamija. U islamu postoji samo razvod između sunita i šiita. Moguć je čak i privremeni brak kod šiita, koji je unaprijed određen po pitanju trajanja braka. Za razliku od našega zakona, u šerijatskom pravu se brak sklapa između mladoženje i staratelja djevojke, a sklapa se pred četiri muška svjedoka. Za sklapanje braka nije potrebno prisustvo bilo kakvih drugih organa vlasti. Pošto se brak uzima samo kao ugovor moguće je postaviti različite uvjete po pitanju bilo čega, a najčešće se radi o imovini. Ženidbeni dar nije obavezan, međutim ipak se često daje. Daje se ženi, odnosno osigurava ju u slučaju razvoda. Također, brak ništa ne mijenja po pitanju vlasnika imovine, svaki od supružnika ostaje vlasnik svoje imovine. Ukoliko u ugovoru nije drugačije dogovoreno, muž u svakom trenutku može otkazati brak i pri tome nije dužan davati bilo kakvo objašnjenje, ali ukoliko to traži žena, on ne mora pristati na sporazumni brak. Žena nema pravo tražiti ravad, osim u nekim iznimnim uvjetima (preljub, nestanak muža, tjelesno zapostavljanje...). Ukoliko muž otkáže brak on nije dužan uzdržavati svoju (bivšu) ženu. (Kurtović, 2005: 288, 289)

U ovome pravu položaj vanbračne djece je bolji nego u ostalim pravima. Otac u svakom trenutku može priznati svoju vanbračnu djecu, ali ukoliko on to ne učini, djeca imaju nasljedna i druga prava prema majci i njenoj obitelji. Kada dođe do razvoda braka žena ne može sklopiti novi brak u određenom vremenu, koje je najčešće tri mjeseca, kako bi se vidjelo je li žena trudna. Isto tako, otac može otkazati očinstvo. (Kurtović, 2005: 289)

Za vrijeme trajanja braka žena se uzima kao imovinsko posjedovanje muža, pa ju prema tome on može primjereno kažnjavati, a ženin karakter i položaj bi trebali biti slični djetetu. Muž može i ograničiti posjete, kretanje i ostalo svojoj ženi. Otac je glava obitelji i staratelj djece, a u slučaju njegove smrti tu dužnost preuzima najbliži srodnik ili punoljetni sin. U islamu postoje i žene robinje. Gospodar ih može tjelesno kažnjavati, koristiti i ponuditi ih ili prodati drugima. Djeca tih žena nasljeđuju prava majke, ukoliko ih prirodni otac ne prizna svojim. (Kurtović, 2005: 290)

8.3. Nasljedno pravo

Nasljedno pravo je sveto i nepromjenjivo, a sve njegove odredbe sadržane su u Kur'anu. Šerijatsko pravo ne priznaje ugovor o nasljeđivanju, prema tome postoje pretpostavke za nasljedno nasljeđivanje (smrt ostavitelja, postojanje nasljednika, dostojnost nasljednika). Osnove za zakonsko nasljeđivanje su brak, krvno srodstvo i civilno srodstvo. Zakonsko nasljeđivanje jače je od oporučnog nasljeđivanja. Vanbračna djeca, kao i bračna djeca nasljeđuju svoje srodnike po majci. Šerijatsko pravo dopušta usvajanje djece čiji su roditelji nepoznati. Osnovno je načelo pri nasljeđivanju blizina srodstva. Prema nasljednom i bračnom pravu se šerijatsko pravo ponajviše razlikuje od ostalih prava. (Kurtović, 2005: 291)

8.4. Kazneno pravo

Prvenstveno se poštuje načelo svijesti i pojedinačne odgovornosti. Za svaku ovozemaljsku kaznu postoji i odgovornost pred Bogom. Primjenjuje se i imovinska kompenzacija, no primjenjuju se i tjelesne kazne, uvijek na istim dijelovima tijela, imaju simbolično svojstvo. (Kurtović, 2005: 292)

8.5. Sudski postupak

Sudski postupak je obično jednog stupnja i odvija se u jednom ročištu. Isključivo se temelji na racionalnim dokazima i ne poznaje božji sud kao dokazno sredstvo. Kada nema drugih dokaza koristi prisegu. *Lijan* je također jedno dokazno sredstvo ukoliko nema drugih dokaza, trostruko je uzastopno prisezanje i proklinjanje da su navedene činjenice istinite. Posljedica lijana je razvod i vanbračnost djeteta.

8.6. Kanunsko pravo

Kanunsko pravo je djelo zakonovavne volje svake države. U Turskoj takvu ovlas ima samo sultan. Sultana ipak najviše zanima vojno-upravna organizacija, pa prema tome najviše i djeluje. Kanunsko je pravo trebalo biti sredstvo prilagođavanja društvenom razvoju, no ono ipak nije služilo tome. Tek su se te društvene promjene i primjena ovoga prava počele događati u 19. stoljeću. Treba naglasiti kako je u Turskoj najviše državnoga prava, s obzirom na sve

druge islamske zemlje. Kanunsko pravo je uredilo znatno manji broj odnosa nego šerijatsko pravo. (Kurtović, 2005: 285, 286)

Sultan zakone izdaje pod nazivom *ferman*, što znači naredba. U 19. stoljeću zakoni se nazivaju *hatišerif*, što znači uzvišena poruka. Zakon je mogao urediti uže ili šire pravno područje, mogao je urediti odnose koji se tiču čitava carstva ili pojedinog dijela države. (Kurtović, 2005: 285, 286)

9. ZAKLJUČAK

U ovome radu govorilo se o povijesti, vojno administrativnoj organizaciji i pravu u Turskoj. Početak rada posvećen je povijesti i nastanku Turske, što je bitno istaknuti kako bi se shvatili njezini zakoni i njezina današnjost.

Nezaobilazno je spomenuti i vojnu organizaciju, koja je po svemu sudeći bila najvažniji temelj te države. Po tome se znatno razlikuje od većine drugih država, a kada govorimo o vojsci u Turskoj bitno je spomenuti janjičare, najjaču vojsku Turske do danas. U radu je detaljno opisana janjičarska organizacija: janjičarski korpus, jedinice janjičarskog korpusa, vojnici kul kardeši (sinovi janjičara), časnici janjičarskog korpusa, janjičarske kasarne, ishrana, odjeća, dužnosti, zastave i grbovi te obuka i sportovi. Na kraju je prikazan i propast janjičarske vojske. Prikazano je i trajanje vojne službe, načini plaćanja vojske i tako dalje.

Kada se pak govori o pravima, Turska se i na ovome području ističe kao najposebnija zemlja. Opisan je timarsko-spahijski sustav. Spomenuta je podjela državnog ustrojstva, vlasti u Turskoj. Kada je riječ o pravima u Turskoj bitno je istaknuti šerijatsko i kanunsko pravo, stoga je bitno je spomenuti i izvor šerijatskog prava, kao primjeri izdvojeni su bračno i nasljedno pravo, po čemu se najviše razlikuju od svih ostalih prava te kazneno pravo i sudski postupak. Kanunsko pravo je također zauzelo svoje mjesto u ovome radu, s obzirom da je ono jedino državno pravo koje vrijedi za sve građane.

10. LITERATURA

Knjige:

1. Biagini, A. (2012.) Povijest moderne Turske, Zagreb
2. Ihsanoglu, E. (2004.) Historija Osmanske države i civilizacije, Sarajevo
3. Inalcik, H. (2002.) Osmansko Carstvo, Srednja Europa, Zagreb
4. Kurtović, Š. (2005.) Opća povijest prava i države, Stari i srednji vijek, I. knjiga, Zagreb
5. Margetić, L. (1995.) Antika i srednji vijek, Zagreb
6. Muharemi, A. (2012.) Turska, Uvod u povijest, unutarnju i vanjsku politiku, Zagreb

Internetski izvori:

7. Brljavac, Bedrudin (2011.) Turska ulazi u Europsku uniju kroz balkanska vrata: u stilu velikih sila!?
URL: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=107773

IZJAVA O AUTORSTVU RADA

Ja, **Snježana Marinac**, pred punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor završnog/diplomskog rada pod naslovom **Vojno administrativna organizacija i pravo u Turskoj** te da u navedenom radu nisu na nedozvoljen način korišteni dijelovi tuđih radova.

U Požegi, 18. siječnja 2019. godine

Snježana Marinac
